ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 20ής Οκτωβρίου 2016*

«Προδικαστική παραπομπή — Βιομηχανική και εμπορική ιδιοκτησία — Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενή δικαιώματα — Οδηγία 93/98/ΕΟΚ — Άρθρο 10, παράγραφος 2 — Διάρκεια προστασίας — Μη αναβίωση της προστασίας βάσει της Συμβάσεως της Βέρνης»

Στην υπόθεση C-169/15,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Benelux Gerechtshof (Δικαστήριο της Μπενελούξ) με απόφαση της 27ης Μαρτίου 2015, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 13 Απριλίου 2015, στο πλαίσιο της δίκης

Montis Design BV

κατά

Goossens Meubelen BV,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Bay Larsen, πρόεδρο τμήματος, M. Βηλαρά, J. Malenovský (εισηγητή), M. Safjan και D. Šváby, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 10ης Μαρτίου 2016,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Montis Design BV, εκπροσωπούμενη από τους F. Berndsen και C. Van Vlockhoven, advocaten,

— η Goossens Meubelen BV, εκπροσωπούμενη από τους M. Scheltema, S. Kingma και P. Lodestijn, advocaten,

— η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους L. Inez Fernandes και T. Rendas,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον P. Loewenthal και την J. Samnadda,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 31ης Μαΐου 2016,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 10, παράγραφος 2, και του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/98/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 29ης Οκτωβρίου 1993, για την εναρμόνιση της διάρκειας προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενών δικαιωμάτων (ΕΕ 1993, L 290, σ. 9).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Montis Design BV (στο εξής: Montis) και της Goossens Meubelen BV (στο εξής: Goossens) με αντικείμενο εν δυνάμει προσβολή, από την Goossens, των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας της Montis επί των υποδειγμάτων καθισμάτων «Charly» και «Chaplin».

Το νομικό πλαίσιο

Το διεθνές δίκαιο

Η Σύμβαση της Βέρνης

3 Το άρθρο 5, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Βέρνης περί προστασίας των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων (πράξη των Παρισίων της 24ης Ιουλίου 1971), όπως αυτό είχε κατόπιν της τροποποιήσεώς του της 28ης Ιουλίου 1979 (στο εξής: Σύμβαση της Βέρνης), ορίζει τα εξής:

«Η απόλαυσις και η άσκησις των δικαιωμάτων τούτων δεν υπόκεινται εις οιανδήποτε διατύπωσιν· η απόλαυσις και η άσκησις αύτη είναι ανεξάρτητοι από την ύπαρξιν της προστασίας εις την χώραν προελεύσεως του έργου. Κατά συνέπειαν, πέραν των ορισμών της παρούσης συμβάσεως, η έκτασις της προστασίας ως και τα ένδικα μέσα τα παρεχόμενα εις τον δημιουργόν προς εξασφάλισιν των δικαιωμάτων του ρυθμίζονται αποκλειστικώς συμφώνως προς την νομοθεσίαν της χώρας, εις την οποίαν ζητείται η προστασία.»

Οι Συμφωνίες ΠΟΕ και TRIPs

4 Η Συμφωνία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου (στο εξής: Συμφωνία TRIPs) υπογράφηκε στις 15 Απριλίου 1994 στο Μαρακές. Η συμφωνία αυτή, η οποία περιλαμβάνεται στο παράρτημα 1Γ της Συμφωνίας για την ίδρυση του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου (στο εξής: Συμφωνία ΠΟΕ), εγκρίθηκε με την απόφαση 94/800/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1994, σχετικά με την εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σύναψη των συμφωνιών που απέρρευσαν από τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ουρουγουάης (1986-1994), καθ' όσον αφορά τα θέματα που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές της (ΕΕ 1994, L 336, σ. 1).

5 Η Συμφωνία ΠΟΕ και η Συμφωνία TRIPs τέθηκαν σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1995. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 65, παράγραφος 1, της Συμφωνίας TRIPs, τα μέλη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) δεν είχαν την υποχρέωση να εφαρμόσουν τις διατάξεις της συμφωνίας αυτής πριν από τη λήξη καθολικής περιόδου ενός έτους από την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της Συμφωνίας ΠΟΕ, ήτοι πριν από την 1η Ιανουαρίου 1996.

6 Το άρθρο 9, παράγραφος 1, της Συμφωνίας TRIPs ορίζει τα ακόλουθα:

«Τα Μέλη [του ΠΟΕ] συμμορφώνονται με τα άρθρα 1 έως 21 της Συμβάσεως της Βέρνης (1971) και το παράρτημα της συμβάσεως αυτής […]».

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 93/98

7 Η αιτιολογική σκέψη 27 της οδηγίας 93/98 είχε ως εξής:

«[εκτιμώντας] ότι ο σεβασμός των κεκτημένων δικαιωμάτων και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης αποτελεί μέρος της κοινοτικής έννομης τάξης· ότι τα κράτη μέλη πρέπει να μπορούν, ιδίως, να προβλέπουν ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενή δικαιώματα τα οποία αποκαθίστανται κατ' εφαρμογήν της παρούσας οδηγίας, δεν μπορούν να καταλήγουν σε πληρωμές καταβαλλόμενες από πρόσωπα που καλή τη πίστει ανάλαβαν την εκμετάλλευση των έργων τον καιρό που τα εν λόγω έργα ήσαν κτήμα του δημοσίου».

8 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προέβλεπε τα εξής:

«Τα δικαιώματα ενός δημιουργού λογοτεχνικού ή καλλιτεχνικού έργου κατά την έννοια του άρθρου 2 της Σύμβασης της Βέρνης προστατεύονται καθόλη τη διάρκεια της ζωής του δημιουργού και εβδομήντα έτη μετά το θάνατό του, ανεξάρτητα από την ημερομηνία κατά την οποία το έργο κατέστη νομίμως προσιτό στο κοινό.»

9 Το άρθρο 10, παράγραφοι 2 και 3, της εν λόγω οδηγίας όριζε τα εξής:

«2. Η διάρκεια προστασίας που προβλέπεται από την παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε όλα τα έργα και αντικείμενα προστασίας που προστατεύονται σε ένα τουλάχιστον κράτος μέλος, κατά την ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 13, παράγραφος 1, κατ' εφαρμογή εθνικών διατάξεων για το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας ή τα συγγενή δικαιώματα, ή πληρούν τα κριτήρια προστασίας βάσει της οδηγίας 92/100/ΕΟΚ.

3. Η παρούσα οδηγία ισχύει υπό την επιφύλαξη των πράξεων εκμετάλλευσης που έλαβαν χώρα πριν από την ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 13, παράγραφος 1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τις αναγκαίες διατάξεις προκειμένου να προστατεύουν, ιδίως, τα κεκτημένα δικαιώματα τρίτων.»

10 Το άρθρο 13, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας προέβλεπε τα εξής:

«Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν με τα άρθρα 1 έως 11 της παρούσας οδηγίας πριν από την 1η Ιουλίου 1995.»

Η οδηγία 92/100/ΕΟΚ

11 Το άρθρο 2, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/100/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 1992, σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας (ΕΕ 1992, L 346, σ. 61), όριζε τα ακόλουθα:

«Η παρούσα οδηγία δεν καλύπτει δικαιώματα εκμίσθωσης και δανεισμού σε σχέση με έργα αρχιτεκτονικής και έργα εφαρμοσμένης τέχνης.»

Το δίκαιο της Μπενελούξ

12 Ο ενιαίος νόμος Μπενελούξ περί σχεδίων και υποδειγμάτων, ο οποίος θεσπίσθηκε με τη σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1966 (*Tractatenblad* 1966, αριθ. 292, σ. 3, στο εξής: ενιαίος νόμος), τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1975. Σύμφωνα με το άρθρο 12 του νόμου αυτού, η καταχώριση ενός σχεδίου ή υποδείγματος ισχύει για περίοδο πέντε ετών από την ημερομηνία της αιτήσεως.

13 Το άρθρο 21 του ενιαίου νόμου προέβλεπε τα εξής:

«1. Ένα υψηλής καλλιτεχνικής αξίας σχέδιο ή υπόδειγμα προστατεύεται ταυτόχρονα από τον παρόντα νόμο και από τους νόμους για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας εφόσον πληρούνται οι όροι εφαρμογής αμφοτέρων.

[...]

3. Η ακύρωση της καταχωρίσεως ενός υψηλής καλλιτεχνικής αξίας σχεδίου ή υποδείγματος ή η απόσβεση του απορρέοντος από την εν λόγω καταχώριση αποκλειστικού δικαιώματος επιφέρουν την ταυτόχρονη απόσβεση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί του σχεδίου ή υποδείγματος αυτού, εφόσον αμφότερα τα δικαιώματα ανήκουν στον ίδιο δικαιούχο· το δικαίωμα, ωστόσο, δεν αποσβέννυται εφόσον ο δικαιούχος του σχεδίου ή του υποδείγματος υποβάλει, σύμφωνα με το άρθρο 24, ειδική δήλωση για τη διατήρηση των δικαιωμάτων του πνευματικής ιδιοκτησίας.»

14 Το άρθρο 24, παράγραφοι 1 και 2, του νόμου αυτού όριζε τα ακόλουθα:

«1. Η προβλεπόμενη στο άρθρο 21, [παράγραφος 3], δήλωση πρέπει να είναι νομότυπη και να συνοδεύεται από την πληρωμή τέλους το οποίο καθορίζεται με κανονισμό εφαρμογής, κατά το έτος που προηγείται της αποσβέσεως του αποκλειστικού δικαιώματος επί του σχεδίου ή υποδείγματος [...]

2. Η δήλωση καταχωρίζεται, η δε καταχώριση δημοσιεύεται.»

15 Η αιτιολογική έκθεση η οποία αφορά τη σύμβαση και τον ενιαίο νόμο Μπενελούξ περί σχεδίων και υποδειγμάτων αναφέρει τα εξής:

«Άρθρο 21

[...] Με την [παράγραφο 3] επιδιώκεται ο συμβιβασμός μεταξύ της ανάγκης για ασφάλεια του κοινού και της δυνατότητας σωρεύσεως δύο ειδών προστασίας. Συγκεκριμένα, είναι ευκταίο το μητρώο να αποδίδει την κατά το δυνατόν πληρέστερη εικόνα των προστατευόμενων υποδειγμάτων.

Προς τούτο, [η παράγραφος αυτή] προβλέπει την υποχρέωση, του δημιουργού που θεώρησε σκόπιμο να λάβει προστασία και με την κατάθεση υποδείγματος, να προβεί σε ειδική δήλωση, καταρχήν πριν από την απόσβεση του δικαιώματος επί του υποδείγματος. Για να διασφαλιστεί η ασφάλεια του κοινού, κρίθηκε επιβεβλημένη η κύρωση της μη υποβολής της δηλώσεως αυτής με ιδιαίτερη αυστηρότητα· το μη δηλωθέν δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας αποσβέννυται ταυτοχρόνως με το δικαίωμα επί του υποδείγματος στο οποίο είχε σωρευθεί [...]

Άρθρο 24

Καταρχήν, η δήλωση λαμβάνει χώρα πριν από την απόσβεση του δικαιώματος επί του υποδείγματος.

[...]»

16 Το σημείο U του πρωτοκόλλου για την τροποποίηση του ενιαίου νόμου Μπενελούξ περί σχεδίων και υποδειγμάτων, που υπογράφηκε στις Βρυξέλλες στις 20 Ιουνίου 2002 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2003, προβλέπει τα εξής:

«Το Κεφάλαιο ΙΙ, με τίτλο "Σχέδια ή υποδείγματα υψηλής καλλιτεχνικής αξίας", τροποποιείται ως εξής:

[...]

2. Τα άρθρα 21 και 24 καταργούνται.

[...]»

17 Η κοινή δήλωση των Κυβερνήσεων των χωρών της Μπενελούξ σχετικά με το Πρωτόκολλο, της 20ής Ιουνίου 2002, για την τροποποίηση του ενιαίου νόμου Μπενελούξ περί σχεδίων και υποδειγμάτων έχει ως εξής:

«Το άρθρο 21, [παράγραφος 3], και το συμπλήρωμά του, το άρθρο 24, έχουν επικριθεί ευρέως. Σύμφωνα με τα άρθρα αυτά, όποιος έχει ταυτοχρόνως δικαίωμα επί σχεδίου ή υποδείγματος και δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας επί προϊόντος πρέπει, εάν επιθυμεί να διατηρήσει το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας μετά την ακύρωση ή την απόσβεση του δικαιώματος επί σχεδίου ή υποδείγματος, να προβεί σε δήλωση διατηρήσεώς του, η οποία καταχωρίζεται στο μητρώο Μπενελούξ. Το άρθρο εντάχθηκε κατά τον χρόνο εκείνο στον [ενιαίο νόμο] διότι η δημοσίευση των δικαιωμάτων για τα οποία ζητείται προστασία ήταν μία από τις θεμελιώδεις αρχές του [ενιαίου νόμου]. Στο μεταξύ, το Hoge Raad [der Nederlanden] επιβεβαίωσε ότι η διάταξη αυτή δεν είναι σύμφωνη προς το άρθρο 5, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Βέρνης, που προβλέπει ότι η απόλαυση και η άσκηση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας δεν υπόκεινται σε καμία διατύπωση, όσον αφορά τα έργα τα οποία προστατεύονται δυνάμει της συμβάσεως αυτής (HR 26 Μαΐου 2000, RvdW 2000, 141). Το άρθρο 9 της Συμφωνίας TRIPs επιβάλλει επίσης στα συμβαλλόμενα μέρη τον σεβασμό του άρθρου αυτού της Συμβάσεως της Βέρνης. Τα προαναφερθέντα στοιχεία δικαιολογούν την κατάργηση του άρθρου 21, [παράγραφος 3], και του άρθρου 24.»

Το ολλανδικό δίκαιο

18 Η οδηγία 93/98 μεταφέρθηκε στο ολλανδικό δίκαιο με τον Wet tot wijziging van de Auteurswet 1912 en de Wet op de naburige rechten (νόμο για την τροποποίηση του νόμου του 1912 περί δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και του νόμου περί των συγγενών δικαιωμάτων), της 21ης Δεκεμβρίου 1995 (*Stb*. 1995, αριθ. 652). Ο νόμος αυτός τέθηκε σε ισχύ στις 29 Δεκεμβρίου 1995.

19 Κατόπιν των τροποποιήσεων που εισήγαγε ο εν λόγω νόμος, το άρθρο 51, παράγραφος 1, του νόμου περί δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (Auteurswet), της 23ης Σεπτεμβρίου 1912, έχει ως εξής:

«Οι προθεσμίες προστασίας που προβλέπει ο παρών νόμος εφαρμόζονται, από της ενάρξεως της ισχύος του παρόντος άρθρου, στα έργα τα οποία, κατά την 1η Ιουλίου 1995, προστατεύονται από τον εθνικό νόμο περί δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας σε τουλάχιστον ένα κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή χώρα μέλος της Συμφωνίας της 2ας Μαΐου 1992 για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

20 Η Montis σχεδιάζει και κατασκευάζει έπιπλα.

21 Το 1983, ο Gerard van den Berg, πρώην διευθυντής και κύριος μέτοχος της Montis, σχεδίασε την πολυθρόνα «Charly» και την καρέκλα «Chaplin». Η πολυθρόνα και η καρέκλα είναι διαφορετικού μεγέθους, αλλά συγγενείς ως προς το σχήμα τους. Στις 19 Απριλίου 1988, ζητήθηκε η διεθνής καταχώριση υποδείγματος για την πολυθρόνα «Charly» και για την καρέκλα «Chaplin», με αναφορά της Montis ως κατόχου των δικαιωμάτων επί των υποδειγμάτων και του G. van den Berg ως σχεδιαστή τους. Η αίτηση αυτή καταχωρίστηκε στις 12 Ιουλίου 1988.

22 Το 1990, ο G. van den Berg εκχώρησε στη Montis τα δικαιώματά του πνευματικής ιδιοκτησίας επί αμφοτέρων των καθισμάτων.

23 Κατά το πέρας της περιόδου καταχωρίσεως των εν λόγω υποδειγμάτων η Montis δεν προέβη στη δήλωση διατηρήσεως του άρθρου 21, παράγραφος 3, του ενιαίου νόμου. Ως εκ τούτου, τόσο τα δικαιώματα επί των υποδειγμάτων όσο και τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που είχε η εταιρία αυτή επί των εν λόγω καθισμάτων αποσβέστηκαν στις 18 Απριλίου 1993.

24 Το 2008, η Montis άσκησε, ενώπιον του rechtbank ‘s-Hertogenbosch (πρωτοδικείο του ‘s Hertogenbosch, Κάτω Χώρες), αγωγή κατά της Goossens, διότι η εταιρία αυτή πωλούσε, στα καταστήματα επίπλων που εκμεταλλεύεται, το μοντέλο καρέκλας «Beat» το οποίο έθιγε τα δικαιώματά της πνευματικής ιδιοκτησίας επί των καθισμάτων «Charly» και «Chaplin». Αμυνόμενη, η Goossens υποστήριξε ότι, λόγω της μη υποβολής δηλώσεως διατηρήσεως, τα εν λόγω δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας είχαν αποσβεστεί. Απαντώντας στην επιχειρηματολογία αυτή, η Montis υποστήριξε, κυρίως, ότι τα δικαιώματά της πνευματικής ιδιοκτησίας έπρεπε να θεωρηθεί ότι είχαν αναβιώσει λόγω της καταργήσεως, την 1η Δεκεμβρίου 2003, του άρθρου 21, παράγραφος 3, του ενιαίου νόμου, καθόσον η κατάργηση αυτή είχε, κατά την άποψή της, αναδρομική ισχύ. Επικουρικώς, η Montis υποστήριξε ότι τα δικαιώματά της έπρεπε ομοίως να θεωρηθεί ότι είχαν αναβιώσει κατόπιν της εκδόσεως της οδηγίας 93/98.

25 Αφού ηττήθηκε εν μέρει πρωτοδίκως και κατ’ έφεση, η Montis άσκησε αναίρεση ενώπιον του Hoge Raad der Nederlanden (Ανώτατου Δικαστηρίου των Κάτω Χωρών).

26 Στο πλαίσιο της δίκης, το Hoge Raad der Nederlanden (Ανώτατο Δικαστήριο των Κάτω Χωρών) απέρριψε το επιχείρημα της Montis ότι ένα από τα επίμαχα υποδείγματα καρέκλας προστατευόταν ακόμη, την 1η Ιουλίου 1995, σε κράτος μέλος άλλο από το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, λόγω της εκπρόθεσμης προβολής του επιχειρήματος αυτού.

27 Διατηρώντας αμφιβολίες ως προς τις συνέπειες της καταργήσεως του άρθρου 21, παράγραφος 3, και του άρθρου 24 του ενιαίου νόμου επί των δικαιωμάτων που είχαν προηγουμένως αποσβεσθεί λόγω της μη υποβολής δηλώσεως διατηρήσεως, το εν λόγω δικαστήριο απηύθυνε, με απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2013, στο Benelux Gerechtshof (Δικαστήριο Μπενελούξ) δύο προδικαστικά ερωτήματα.

28 Το Benelux Gerechtshof (Δικαστήριο της Μπενελούξ) εκτιμά ότι οι αμφιβολίες τις οποίες διατυπώνει το Hoge Raad der Nederlanden (Ανώτατο Δικαστήριο των Κάτω Χωρών) υφίστανται, σε κάθε περίπτωση, μόνον εφόσον η οδηγία 93/98 δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ότι, αν έχει αποσβεσθεί δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας πριν από την κατάργηση του άρθρου 21, παράγραφος 3, του ενιαίου νόμου, η απόσβεση αυτή θεωρείται οριστική.

29 Στο πλαίσιο αυτό, το Benelux Gerechtshof (Δικαστήριο της Μπενελούξ) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει η περίοδος προστασίας την οποία αφορά το άρθρο 10, σε συνδυασμό με το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/98, εφαρμογή σε δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που αρχικά προστατεύονταν με την εθνική νομοθεσία περί των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά

πριν από την 1η Ιουλίου 1995 είχαν αποσβεσθεί λόγω μη τηρήσεως ή μη εμπρόθεσμης τηρήσεως μιας τυπικής απαιτήσεως, και συγκεκριμένα λόγω μη υποβολής ή μη εμπρόθεσμης υποβολής δηλώσεως διατηρήσεως κατά την έννοια του άρθρου 21, [παράγραφος 3] του [ενιαίου νόμου] [...];

2) Αν η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι καταφατική:

Πρέπει η οδηγία 93/98 να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία συνεπάγεται ότι πρέπει να θεωρηθεί ως οριστικά αποσβεσμένο το σχετικό με έργο εφαρμοσμένης τέχνης δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας το οποίο είχε αποσβεσθεί πριν από την 1η Ιουλίου 1995 λόγω μη τηρήσεως μιας τυπικής απαιτήσεως;

3) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα:

Αν το σχετικό δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας πρέπει να θεωρηθεί ότι αναβιώνει ή ότι αναβίωσε σε κάποιο χρονικό σημείο σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, τότε από ποια ημερομηνία επήλθε η αναβίωση αυτή;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου και του δεύτερου ερωτήματος

30 Με το πρώτο και το δεύτερο ερώτημά του, τα οποία πρέπει να συνεξετασθούν, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί, πρώτον, αν το άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/98, σε συνδυασμό με το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας, έχει την έννοια ότι οι περίοδοι προστασίας που προβλέπει η οδηγία αυτή εφαρμόζονται σε δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας τα οποία αρχικώς προστατεύονταν από την εθνική νομοθεσία, αλλά αποσβέστηκαν προ της 1ης Ιουλίου 1995. Δεύτερον, ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν η οδηγία 93/98 αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία σύμφωνα με την οποία, αρχικώς μεν, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας επί έργου προστατεύονταν, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, πλην όμως, στη συνέχεια, αποσβέστηκαν οριστικώς λόγω της μη τηρήσεως τυπικής απαιτήσεως.

31 Επιβάλλεται προκαταρκτικώς η υπόμνηση ότι το άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/98 προβλέπει ότι η διάρκεια προστασίας που προβλέπεται από την οδηγία αυτή εφαρμόζεται σε όλα τα έργα και αντικείμενα προστασίας που προστατεύονται σε ένα τουλάχιστον κράτος μέλος, κατά την ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, ήτοι την 1η Ιουλίου 1995, κατ' εφαρμογήν εθνικών διατάξεων για το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας ή τα συγγενή δικαιώματα, ή πληρούν τα κριτήρια προστασίας της οδηγίας 92/100.

32 Ως προς την πρώτη από τις προϋποθέσεις αυτές, από τη δικογραφία που έχει τεθεί στη διάθεση του Δικαστηρίου, και όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 63 των προτάσεών του, προκύπτει, αφενός, ότι τα επίμαχα στην κύρια δίκη έργα αρχικώς μεν προστατεύονταν στο κράτος μέλος εντός του οποίου ζητήθηκε η προστασία, αλλά η προστασία αυτή στη συνέχεια αποσβέστηκε, πριν από την 1η Ιουλίου 1995, και, αφετέρου, ότι πρέπει να θεωρηθεί ότι, κατά την ημερομηνία αυτή, τα εν λόγω έργα δεν προστατεύονταν σε κανένα άλλο κράτος μέλος.

33 Ωστόσο, σύμφωνα με το πρώτο υποβληθέν από το αιτούν δικαστήριο ερώτημα, σε ορισμένες περιπτώσεις, η εφαρμογή αυτής της πρώτης προϋποθέσεως μπορεί να οδηγήσει σε αναβίωση των δικαιωμάτων που αποσβέστηκαν βάσει της οικείας εθνικής νομοθεσίας, πριν από την προβλεπόμενη στο άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/98 ημερομηνία, και τα οποία δεν προστατεύονται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, καθώς η περίπτωση αυτή συνεπάγεται ότι η προβλεπόμενη με την

οδηγία αυτή διάρκεια προστασίας εφαρμόζεται σε έργα η προστασία των οποίων με διατάξεις περί δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επανέρχεται με τον τρόπο αυτόν στην προ της αποσβέσεως κατάσταση.

34 Επισημαίνεται, ωστόσο, ως προς το σημείο αυτό, ότι η χρήση στο άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/98 του ενεστώτα της οριστικής προκειμένου να τεθούν οι δύο εναλλακτικές προϋποθέσεις εφαρμογής της διάρκειας προστασίας που προβλέπει η οδηγία αυτή καταδεικνύει ότι βούληση του νομοθέτη ήταν να αντληθούν οι έννομες συνέπειες της καταστάσεως που υφίστατο την 1η Ιουλίου 1995 και όχι σε χρόνο προγενέστερο ή μεταγενέστερο της ημερομηνίας αυτής.

35 Κατά συνέπεια, οσάκις δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, λόγω της αποσβέσεώς τους πριν από την ημερομηνία που προβλέπει το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/98 κατ' εφαρμογήν συγκεκριμένης εθνικής νομοθεσίας, δεν προστατεύονταν πλέον κατά την ημερομηνία αυτή, δυνάμει του άρθρου 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/98, η προβλεπόμενη στην οδηγία διάρκεια προστασίας δεν εφαρμόζεται στο οικείο έργο.

36 Η εν λόγω νομοθετική λύση εμπερικλείει τον σεβασμό της αρχής των κεκτημένων δικαιωμάτων στην οποία αναφέρεται η αιτιολογική σκέψη 27 της οδηγίας 93/98. Συγκεκριμένα, η αρχή αυτή τυγχάνει εφαρμογής ακριβώς στις πράξεις εκμεταλλεύσεως έργων που αναλήφθηκαν καλή τη πίστει κατά τον χρόνο που τα έργα δεν έχαιραν καμίας προστασίας.

37 Επομένως, πρέπει να θεωρηθεί ότι η πρώτη προϋπόθεση του άρθρου 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/98, σε συνδυασμό με το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι η διάρκεια προστασίας την οποία προβλέπει η εν λόγω οδηγία δεν εφαρμόζεται σε δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας τα οποία αρχικώς μεν προστατεύονταν από την εθνική νομοθεσία, πλην όμως αποσβέστηκαν πριν από την 1η Ιουλίου 1995 και δεν προστατεύονται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.

38 Το γεγονός ότι η απόσβεση των εν λόγω δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, πριν από την 1η Ιουλίου 1995, δεν φαίνεται να ήταν σύμφωνη προς το άρθρο 5, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Βέρνης, κατά το οποίο η απόλαυση και η άσκηση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας δεν υπόκεινται σε καμία διατύπωση, δεν δύναται να θέσει υπό αμφισβήτηση το συγκεκριμένο συμπέρασμα.

39 Υπογραμμίζεται συναφώς, πρώτον, ότι ο νομοθέτης της Ένωσης επέλεξε να αναφερθεί, με την πρώτη προϋπόθεση του άρθρου 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/98, στα έργα και αντικείμενα που προστατεύονται «κατ' εφαρμογή εθνικών διατάξεων για το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας ή τα συγγενή δικαιώματα». Επομένως, η διάταξη αυτή δεν έχει ούτε ως αντικείμενο ούτε ως συνέπεια τον καθορισμό των προϋποθέσεων υπό τις οποίες η προστασία αυτή μπορούσε να επεκταθεί πριν από την 1η Ιουλίου 1995, καθόσον το ζήτημα αυτό συνεχίζει να ρυθμίζεται από τις εφαρμοστέες εθνικές νομοθεσίες.

40 Δεύτερον, απορρέει βεβαίως από το άρθρο 9, παράγραφος 1, της Συμφωνίας TRIPs, η οποία εγκρίθηκε στο όνομα της Ένωσης, ότι η Ένωση πρέπει να συμμορφώνεται, μεταξύ άλλων, με το άρθρο 5, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Βέρνης. Εντούτοις, από το άρθρο 65, παράγραφος 1, της συμφωνίας αυτής προκύπτει ότι η συμφωνία τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1995, ήτοι σε χρόνο μεταγενέστερο τόσο της ημερομηνίας εκδόσεως της οδηγίας 93/98, στις 29 Οκτωβρίου 1993, όσο και της ημερομηνίας ενάρξεως της ισχύος της, στις 19 Νοεμβρίου 1993. Επιπλέον, επιβάλλεται η επισήμανση ότι, βάσει του άρθρου 65, παράγραφος 1, της Συμφωνίας TRIPs, η Ένωση δεν ήταν υποχρεωμένη να εφαρμόσει τις διατάξεις της συμφωνίας αυτής πριν από την 1η Ιανουαρίου 1996.

41 Κατά συνέπεια, η υποχρέωση ερμηνείας της οδηγίας 93/98 κατά τρόπο συνάδοντα προς τη Συμφωνία TRIPs δεν δύναται, εν πάση περιπτώσει, να συνεπάγεται ότι, σε κατάσταση όμως η επίμαχη στην κύρια δίκη, το άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι για τα

δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που αποσβέστηκαν πριν από την 1η Ιουλίου 1995, κατ' εφαρμογήν εθνικού κανόνα προδήλως μη σύμφωνου προς τη Σύμβαση της Βέρνης, πρέπει να εφαρμόζεται, λόγω της αποσβέσεως αυτής, η διάρκεια προστασίας που προβλέπει η εν λόγω οδηγία.

42 Ως προς την δεύτερη προϋπόθεση της διατάξεως αυτής, διαπιστώνεται ότι, όπως ανέφερε το αιτούν δικαστήριο, τα καθίσματα επί των οποίων η Montis είχε δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας έως την 18η Απριλίου 1993 είναι έργα εφαρμοσμένης τέχνης μη εμπίπτοντα στην οδηγία 92/100, η οποία, κατά το άρθρο της 2, παράγραφος 3, δεν καλύπτει δικαιώματα εκμισθώσεως και δανεισμού σε σχέση με τα έργα αυτά. Εν πάση περιπτώσει, εξ αυτού απορρέει ότι δεν είναι δυνατόν η εν λόγω οδηγία να έχει ορίσει κριτήρια προστασίας για τέτοιου είδους έργα.

43 Προκύπτει, επομένως, ότι δεν πληρούται καμία από τις δύο εναλλακτικές προϋποθέσεις του άρθρου 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/98.

44 Εκ των ανωτέρω απορρέει ότι η οδηγία 93/98 πρέπει να θεωρηθεί ότι δεν αντιτίθεται σε καταργητική εθνική νομοθεσία, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία δεν παράγει αποτελέσματα αναβιώσεως και, επομένως, αποβλέπει στην οριστική απόσβεση των δικαιωμάτων, παρά το ότι η απόσβεσή τους, πριν από την 1η Ιουλίου 1995, δεν είναι σύμφωνη προς το άρθρο 5, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Βέρνης.

45 Τούτου δοθέντος, πρέπει να τονιστεί ότι η διαπίστωση αυτή δεν εμποδίζει το οικείο κράτος μέλος, σε υπόθεση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, να συμμορφωθεί προς τις απορρέουσες για αυτό από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Βέρνης υποχρεώσεις και να αντλήσει τις συνέπειες της αποδοχής της ευθύνης του λόγω ενδεχόμενης παραβιάσεως της συμβάσεως αυτής.

46 Βάσει του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση:

— Το άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/98, σε συνδυασμό με το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας, έχει την έννοια ότι η διάρκεια προστασίας που προβλέπει η οδηγία αυτή δεν εφαρμόζεται σε δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας τα οποία αρχικώς μεν προστατεύονταν από εθνική νομοθεσία, πλην όμως αποσβέστηκαν πριν από την 1η Ιουλίου 1995.

— Η οδηγία 93/98 έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία σύμφωνα με την οποία, αρχικώς μεν, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας επί έργου προστατεύονταν, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, πλην όμως στη συνέχεια αποσβέστηκαν οριστικώς, πριν από την 1η Ιουλίου 1995, λόγω μη τηρήσεως τυπικής απαιτήσεως.

Επί του τρίτου ερωτήματος

47 Κατόπιν της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

48 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/98/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 29ης Οκτωβρίου 1993, για την εναρμόνιση της διάρκειας προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενών δικαιωμάτων, σε συνδυασμό με το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας, έχει την έννοια ότι η διάρκεια προστασίας που προβλέπει η οδηγία αυτή δεν εφαρμόζεται σε δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας τα οποία αρχικώς μεν προστατεύονταν από εθνική νομοθεσία, πλην όμως αποσβέστηκαν πριν από την 1η Ιουλίου 1995.

Η οδηγία 93/98 έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία σύμφωνα με την οποία, αρχικώς μεν, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας επί έργου προστατεύονταν, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, πλην όμως στη συνέχεια αποσβέστηκαν οριστικώς, πριν από την 1η Ιουλίου 1995, λόγω της μη τηρήσεως τυπικής απαιτήσεως.

(υπογραφές)